

SCHIMBAREA ORDINII GLOBALE POST-RĂZBOI RECE: NOI CENTRE DE PUTERE SUNT ÎN CURS DE DEZVOLTARE – TRECEREA LA O PERIOADĂ MULTIPOLARĂ

Colonel (r.) dr. Romică CERNAT

*Centrul de Cercetare a Istoriei Relațiilor Internaționale
și Studii Culturale „Grigore Gafencu”, Universitatea „Valahia”, Târgoviște
10.55535/GMR.2023.4.14*

Perioada post-Război Rece, care a debutat la începutul anilor '90 și care a fost, în general, considerată ca etapă unipolară, cu Statele Unite ca singura superputere, a trecut într-o nouă fază, datorită acțiunilor cu consecințe globale ale Rusiei și Chinei, în mare parte. Această perioadă a fost marcată atât de evenimentele generate de Rusia din 2006 până în 2014 și, în special, de declanșarea, la 24 februarie 2022, a unui nou război neprovocat împotriva Ucrainei, o țară pe care a invadat-o pentru prima dată în 2014 și a ocupat-o parțial aproape nouă ani, cât și de acțiunile Chinei în Marea Chinei de Sud și de Est. Ultimul deceniu și, în mod deosebit, recenta perioadă sunt caracterizate de o competiție strategică globală intensificată între SUA, China și Federația Rusă și alianțele din care acestea fac parte, accelerată de războiul din Ucraina și de tensiunile din regiunea Indo-Pacifcă, având consecințe, printre altele, asupra ordinii internaționale și aspectelor privind apărarea, raportate la strategia globală. BRICS s-a angajat ferm pentru a promova interesele Sudului Global, în vederea creării unei noi ordini internaționale mai incluzive, forțând modificări structurale majore ale arhitecturii de securitate globale și regionale. În acest context, poate fi evidențiat un conflict de interese între acțiunile și rolul SUA, ca superputere, pe arena mondială și acțiunile Chinei și Federației Ruse, în principal, pentru a crea o situație globală puternic multipolară și a evolua ca hegemoni regionali și globali.

Cuvinte-cheie: ordine internațională, China, superputere mondială, Rusia, competiție strategică.

CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Ordinea internațională – bazată pe respectarea și susținerea dreptului internațional și a Cartei Națiunilor Unite, egalitatea statelor suverane și interzicerea amenințării și utilizării forței, precum și pe dreptul tuturor popoarelor la autodeterminare și drepturile universale ale omului, în vederea asigurării unui viitor durabil în securitate și libertate – a fost din ce în ce mai contestată în ultima perioadă. (Germany National Security Strategy, 2023, p. 19).

Statu-quo-ul privind securitatea globală și, în special, cea regională s-a modificat profund după 24 februarie 2022, ziua în care Federația Rusă a invadat Ucraina. Evenimentul cu consecințe globale a afectat pacea și a transformat grav mediul de securitate, generând instabilitate generalizată și amplificarea competiției strategice și sistemice, implicând aspecte operaționale ale apărării determinate, în mare parte, de acțiunile Rusiei și ale Chinei. În aceste circumstanțe, *Conceptul Strategic NATO 2022*, adoptat la 29 iunie, la summitul NATO de la Madrid, afirmă că Federația Rusă este cea mai semnificativă și directă amenințare la adresa securității aliaților, precum și la adresa păcii și stabilității în zona euroatlantică, deoarece aceasta folosește mijloace convenționale, cibernetice și hibride pentru a submina ordinea internațională bazată pe reguli, iar ambițiile și politicile coercitive ale Chinei contestă interesele, securitatea și valorile Alianței. Alianța trebuie să identifice modalitățile pentru a se adresa provocărilor sistemice pe care le prezintă China pentru securitatea euroatlantică. (NATO, 2022, pp. 1-5).

Acțiunile Chinei în Marea Chinei de Sud (MCS) – în special, construirea unei insule ample împreună cu facilitățile militare complexe extinse în grupul de Insule Spratly care au fost ocupate, militarizarea Insulei Paracel și a Grindului Scarborough, asociate cu acțiunile forțelor sale navale pentru susținerea revendicărilor împotriva pretențiilor concurente ale vecinilor regionali, cum ar fi Filipine, Vietnam, Brunei și Malaezia – au accentuat îngrijorările SUA privind căroră China va obține un control eficient asupra MCS, o zonă de importanță strategică, politică, militară și economică pentru Statele Unite și aliații și partenerii săi. (O'Rourke, 2023, summary). Detalii sunt prezentate în *Figura 1*. Astfel, MCS a devenit, în ultimii 10-15 ani, o arenă a competiției strategice dintre SUA și China. Îngrijorarea SUA este amplificată și de acțiunile forțelor navale ale Chinei în zona Insulelor Senkaku din Marea Chinei de Est (MCE), administrată de Japonia. Dominația Chinei asupra mărilor și regiunilor adiacente, MCS, MCE și Marea Galbenă poate afecta profund interesele strategice,

politice și economice ale SUA în regiunea Indo-Pacifcă, având consecințe asupra intereselor din alte zone. Detalii sunt prezentate în *Figura 1*.

Ultima perioadă poate fi caracterizată ca fiind marcată de acțiunile Rusiei și ale Chinei pentru a crea o situație globală puternic multipolară, cu trei superputeri – Statele Unite, Rusia și China –, declanșând, astfel, o competiție politică, ideologică și militară pentru influență în mai multe regiuni geografice. (Congressional Research Service, 2023, p. 38).

John Mearsheimer, om de știință și profesor de științe politice la Universitatea din Chicago, a definit o mare putere ca „*un stat care are suficiente capacități militare pentru a susține un război convențional total împotriva puterii dominante – în acest caz SUA – și care dispune de un factor relevant de descurajare nucleară care îi permite să supraviețuiască unei prime lovituri împotriva sa*”. (Work, 2015, p. 3). Holbraad Carsten, de asemenea, cercetător și profesor de științe politice la Universitatea Națională Australiană, a afirmat că o superputere este „*capabilă să distrugă jumătate din lume și s-a angajat, în condițiile care trebuie îndeplinite, pentru a face acest lucru. De asemenea, trebuie să se asigure că tehnologia și economia mențin în viitorul previzibil forțele strategice necesare pentru această capacitate distructivă*”. (Holbraad, 1971, p. xi). Statutul de superputere presupune desfășurarea de forțe convenționale vaste în întreaga lume și menținerea acestora ca asigurare, împotriva evenimentelor sau circumstanțelor viitoare, care sunt posibile, dar nu pot fi estimate cu certitudine. Un hegemon este „*un stat atât de puternic, încât domină toate celelalte state din sistem. Niciun alt stat nu dispune de forțele armate necesare pentru a declanșa o luptă decisivă împotriva lui. În esență, un hegemon este singura mare putere predominantă din ordinea politică sau socială. Un stat care este, într-o mare măsură sau semnificativ, mai puternic decât celelalte mari puteri din sistem nu este un hegemon, deoarece se confruntă și este în relație sau acceptă alte mari puteri, prin definiție, și nu le domină într-un mod categoric – o situație ce presupune mult efort sau abilitate pentru a obține sau menține o asemenea stare*”. De fapt, în acea perioadă, marea putere consideră o altă mare putere ca fiind o amenințare serioasă pentru echilibrul puterii. Hegemonia presupune dominația sistemului, care, de obicei, este interpretat ca fiind întreaga lume. (Mearsheimer, 2001, pp. 40, 166).

Mediul de securitate internațional după cel de Al Doilea Război Mondial s-a schimbat dramatic. În articol, pentru a evidenția disputa pentru supremația globală, s-a folosit următoarea periodizare, detaliată mai jos.

Perioada Războiului Rece – în general, se consideră că a durat de la sfârșitul anilor 1940 până la sfârșitul anilor 1980, în urma căderii Zidului Berlinului, în noiembrie 1989 sau începutul anilor 1990, desființarea Tratatului de la Varșovia, în martie 1991, precum și dizolvarea Uniunii Sovietice în Rusia și fostele republici

sovietice, în decembrie 1991, evenimente cheie care marchează sfârșitul Războiului Rece – se descrie ca fiind, în ansamblu, o situație puternic bipolară, cu două superputeri, Statele Unite, susținute de alianța NATO, și Uniunea Sovietică, susținută de alianța Tratatului de la Varșovia, aflate într-o rivalitate politică, ideologică și militară pentru promovarea intereselor în mai multe regiuni geografice ale globului.

Epoca post-Război Rece, în general, se consideră că este cuprinsă între sfârșitul anilor 1980 sau începutul anilor 1990 până în 2006-2008 sau 2014 sau 2022. Începând cu 2006, a crescut numărul țărilor care se confruntă cu scăderi nete în libertate, iar în februarie 2007, la *Conferința Internațională de Securitate* de la München, președintele rus Vladimir Putin a criticat și a respins conceptul de putere unipolară. În 2008, Rusia a invadat și a ocupat o parte din fosta Republica Sovietică Georgia și s-au declanșat criza financiară și recesiunile profunde în Statele Unite și Europa, combinate cu capacitatea Chinei de a gestiona această criză și desfășurarea cu succes a Jocurilor Olimpice de vară din 2008. (Götz, 2019, pp. 134-138; Repucci, 2021, p. 2). Un alt indiciu a fost în 2014, când China a continuat acțiunile în MCS și MCE, militarizând pe deplin cel puțin șapte insule artificiale din arhipelagul Spratly, pe care le-a construit din decembrie 2013 până în octombrie 2015, creând 1.295 de hectare (3.200 de acri) de terenuri noi, din 2013 – Insulele Mischief, Gaven, Subi, Cuarteron, Fiery Cross și Hughes, foste recifuri – pe care le-a realizat, într-o zonă disputată, aspecte asociate cu creșterea economică și modernizarea militară a Chinei. Acapararea și anexarea Crimeei de Rusia în martie 2014 reprezintă cel mai relevant indiciu al tranziției de la epoca post-Război Rece la epoca Multipolară. În comparație cu perioada Războiului Rece, epoca post-Război Rece este caracterizată, în general, de un nivel redus de competiție deschisă politică, ideologică și militară între marile puteri. Această perioadă este, de asemenea, considerată o situație unipolară, cu Statele Unite ca singura superputere din lume. În această perioadă, Rusia, China sau o altă mare putere nu a fost considerată o provocare semnificativă pentru statutul Statelor Unite, ca singura superputere din lume, sau pentru ordinea internațională condusă de SUA. În 24 februarie 2022, Federația Rusă a reluat invazia în Ucraina. Invadarea Taiwanului de către China ar reprezenta ultima și cea mai semnificativă confirmare a trecerii la epoca Multipolară. (Congressional Research Service, ib., p. 38).

Epoca Multipolară – lumea suferă schimbări profunde, trăim într-o perioadă care este din ce în ce mai mult multipolară și marcată de creșterea rivalității sistemice. Ordinea globală este în curs de schimbare – noi centre de putere sunt în evoluție, iar lumea din secolul XXI pare să fie multipolară. Războiul brutal de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei contestă fundamental ordinea europeană și globală de securitate, fapt ce confirmă că deja suntem într-o perioadă de multipolaritate din ce în ce mai mare. Mari puteri încearcă să submineze și să modeleze ordinea

internațională actuală în conformitate cu concepția lor despre rivalitatea sistemică și concepțiile lor revizioniste despre sferele de influență. (Götz, 2019, pp. 134-138). În acest context internațional, China ar putea fi un partener – fără de care multe dintre cele mai presante provocări globale nu pot fi rezolvate –, dar este și un competitor și rival sistemic. Rusia reprezintă, deocamdată, cea mai semnificativă amenințare pentru pacea și securitatea zonei euroatlantice. China încearcă, prin diverse acțiuni, să remodeleze ordinea internațională existentă, bazată pe reguli, adoptă cu tot mai mare intensitate o poziție dominantă în regiune, acționând în opoziție cu interesele și valorile SUA și ale aliaților săi. Războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei este o încălcare flagrantă a Cartei Națiunilor Unite și a ordinii privind securitatea cooperativă europeană. Scopul său este de a distruge suveranitatea statului ucrainean, integritatea teritorială și existența politică a unui stat și, în final, materializarea politicii sale imperialiste a sferelor de influență.

Pe dezvoltarea forțelor convenționale și nucleare, Rusia amenință stabilitatea strategică globală, urmărește promovarea intereselor sale pe scena internațională printr-o politică ce încearcă să submineze Dreptul Internațional și drepturile omului. Pe timpul războiului său de agresiune împotriva Ucrainei, periodic a amenințat Occidentul cu întrebuițarea armelor nucleare tactice, iar China utilizează deliberat influența sa economică pentru îndeplinirea obiectivelor politice. (Germany National Security Strategy, 2023, pp. 5, 13, 23). Printre caracteristicile ce evidențiază amplificarea competiției între marile puteri pot fi enumerate: contestări, disputări și divergențe ale Rusiei și Chinei la adresa elementelor cheie ale ordinii internaționale conduse de SUA, respectiv inadmisibilitatea schimbării granițelor internaționale prin forță sau constrângere și prioritate pentru soluționarea litigiilor între state în mod pașnic, fără utilizarea sau amenințarea cu utilizarea forței sau constrângere; utilizarea sistemică de către Rusia și China a noilor tipuri ale operațiilor militare de informații și cibernetice sau paramilitare, în mod agresiv sau provocator, uneori asimilate confruntărilor hibride, operațiilor de zonă gri sau războiului ambiguu – în cazul Rusiei – și tacticilor de realizare treptată, în etape mici, după o perioadă de timp a obiectivelor, astfel fiind mai puțin susceptibile să fie observate sau a operațiilor de zonă gri – în cazul acțiunilor Chinei; competiție reînnoită pentru noi aliați și state partenere între cele trei mari puteri; competiție tehnologică, în special în domeniul tehnologiilor emergente distrugătoare, între Statele Unite, China și Rusia. Această nouă situație de securitate internațională a determinat analiștii să o definească drept lume tripolară sau multipolară. (Congressional Research Service, ib., p. 39).

Indici ai trecerii la lumea Multipolară. Cel mai relevant indiciu, determinant pentru tranziția de la perioada Război-Rece la epoca Multipolară, a fost capturarea și anexarea, prin folosirea forței de către Rusia, a Crimeii, în martie 2014, act

ce reprezintă prima anexare a unui teritoriu ce aparținea unui stat de către un alt stat din Europa, de la Al Doilea Război Mondial. Alți indici ai schimbării – dar nu limitat la aceștia – referitori la China au fost: accentuarea creșterii economice, modernizarea capacităților militare pentru susținerea așa-numitului război convențional de mare finalitate sofisticat tehnologic, dezvoltarea tehnologiilor armelor nucleare, dezvoltarea și implementarea noilor sisteme de arme emergente și distrugătoare și dezvoltarea capacităților de mobilizare pentru a susține un conflict la scară largă, de durată extinsă. Toate acestea, asociate cu acțiunile Chinei în MCS și MCE și cele privind posibila invadare a Taiwanului, au fost etapizate și amplificate în evoluție, sofisticare, dezvoltare și în ceea ce privește capacitățile, prin adaosuri succesive la intervale de timp. Strategia Chinei este de a folosi o serie de acțiuni agresive și provocări de amploare redusă pentru a produce o acțiune sau un rezultat mult mai mare, care ar fi dificil sau ilegal pentru a fi desfășurate toate simultan, totodată, reprezintă și o tactică de divizare și cucerire folosită pentru a domina teritoriul adversarilor, bucată cu bucată. Astfel de operații militare sunt prea mici pentru a duce la un război, îi creează confuzie statului vecin agresat, deoarece nu este capabil să decidă cum și la ce nivel ar trebui să răspundă. Aceste acțiuni militare reduse ca amploare ajută, de asemenea, la evitarea atenției diplomatice internaționale și, cumulate pe o perioadă de timp, au ca rezultat un avantaj strategic semnificativ pentru statul agresor.

Începând cu anul 1494, în sistemul politic global au existat șase cicluri sistemice complete privind succesiunea puterilor globale – fiecare perioadă asociată cu o putere mondială –, iar sistemul global este acum într-o fază de tranziție în al 7-lea ciclu sistemic.

ACȚIUNILE ȘI SCOPUL SUA – CA SUPERPUTERE – PE SCENA MONDIALĂ

Pentru a-și proteja interesele, un stat folosește toate mijloacele la dispoziție, inclusiv instrumente diplomatice, informaționale, militare și economice. Ordinea internațională existentă, bazată pe reguli, este reprezentată, în general, de un grup de organizații, instituții, tratate, reguli, norme și proceduri sau metode care sunt destinate să organizeze, să structureze și să reglementeze relațiile, interacțiunile și conexiunile dintre state suverane. Actuala ordine este stabilită de SUA și aliații săi.

Misiunea tradițională a Statelor Unite în lume, de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, este clar definită sau identificată în funcție de perioadă și, în general, se bazează pe patru elemente esențiale: conducere globală; apărarea și promovarea ordinii internaționale liberale; apărarea și promovarea libertății, democrației și drepturilor omului; prevenirea apariției hegemonilor regionali

în Eurasia. Ne aflăm într-un deceniu decisiv, unul marcat de schimbări dramatice în geopolitică, tehnologie, economie și mediu, iar lumea trebuie să facă față unor provocări cruciale în anii următori. Rolul SUA în lume s-a schimbat, dar nu fundamental, în funcție de fiecare administrație. (Congressional Research Service, 2021, pp. 1-14).

Conducerea globală. După sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, SUA au exercitat rolul tradițional de conducere globală, astfel că Statele Unite a devenit cel mai relevant stat privind sesizarea, identificarea, evaluarea sau caracterizarea și încadrarea problemelor internaționale, întreprinzând acțiuni pentru a aborda aceste probleme sau sarcini dificile, stabilirea unui exemplu pentru alte țări privind calea de urmat, organizarea, coordonarea și implementarea eforturilor convenite sau cu participarea mai multor țări pentru a aborda problemele internaționale și implementarea regulilor și normelor internaționale. Retragerea inutilă a Statelor Unite din conducerea globală ar avea ca rezultat crearea de viduri în conducerea mondială, în stabilirea și menținerea regulilor și normelor globale, în soluționarea unor dispute specifice sau a altor probleme și, mai ales, în echilibrul de putere regional pe care China și Rusia, precum și Franța, Turcia, Siria, Iranul sau alte state, ar încerca să-l umple, adesea, în detrimentul intereselor și valorilor din SUA. (Ib., pp. 1-9).

Apărarea și promovarea ordinii internaționale liberale reprezintă un element cheie pentru rolul SUA în lume, aflat în mod firesc în strânsă interdependență cu primul element esențial menționat anterior. Termenul liberal folosit în acest context nu e întrebuințat în sensul conservator-liberal, care descrie politica contemporană din SUA sau alte state. De fapt, este o utilizare mai veche a termenului, care se referă la o ordine bazată pe statul de drept, spre deosebire de ordinea bazată pe alegeri aleatorii – respectiv pe voința personală mai degrabă decât pe orice argument, set de principii, proceduri, cadru sau o metodă organizată – ale monarhilor ereditari. Printre principalele trăsături ale ordinii internaționale liberale bazate pe reguli pot fi menționate următoarele: respectarea dreptului internațional, a regulilor și normelor internaționale și a valorilor universale, inclusiv drepturile omului; instituții internaționale puternice pentru susținerea și implementarea dreptului internațional, regulilor și normelor internaționale și valorilor universale; respect pentru integritatea teritorială a statelor și inacceptarea schimbării granițelor internaționale prin forță sau constrângere; prioritate pentru rezolvarea pașnică a litigiilor dintre state – fără utilizarea sau amenințarea cu utilizarea forței sau a constrângerii – într-o manieră în concordanță cu dreptul internațional; utilizarea sistemelor internaționale liberale bazate pe reguli, de comerț și investiții pentru a promova angajamente economice deschise, care să asigure dezvoltarea și prosperitatea; tratarea apelor internaționale, a spațiului aerian internațional,

a spațiului cosmic și, mai recent, a spațiului cibernetic ca domenii ce aparțin și care afectează întreaga comunitate internațională, într-o măsură semnificativă, și nu reprezintă domenii supuse suveranității naționale. În absența acestor reguli – ca parte a unei proceduri obișnuite mai degrabă decât a unei justificări speciale –, statele mai puternice își pot impune voința în mod arbitrar asupra statelor mai puțin puternice, organizațiilor sau indivizilor, fără a respecta vreo normă. În general, se consideră că: este o ordine evoluată, chiar desăvârșită, dar, ca și alte ordini globale care au precedat-o, nu are toate elementele necesare sau adecvate în ceea ce privește acoperirea geografică și metodele, abordarea sau modul de implementare; prezintă nivel relativ redus de ambiție privind punerea în practică; este perfectibilă; uneori, nu este respectată de toți actorii; nu exclude în totalitate comportamentul arbitrar; nu este acceptată de anumite state sau actori nestatali; și, este predispusă să fie afectată de anumite presiuni, tensiuni sau provocări.

Ordinea internațională liberală existentă a fost creată de Statele Unite – singurul stat care a posedat capacitatea și voința de a instaura o nouă ordine globală –, cu sprijinul aliaților săi în anii imediat următori după Al Doilea Război Mondial. Principalul scop al creării ordinii internaționale liberale a fost dezideratul de a evita repetarea declanșării de noi războaie mondiale, consolidarea schimburilor economice și evitarea disfuncțiilor economice la nivel mondial, prevenirea apariției unor sisteme sociale nedemocratice, creșterea nivelului de trai și respectarea drepturilor omului. Susținătorii ordinii internaționale liberale afirmă că stabilirea și menținerea acestei ordini au necesitat anumite costuri și eforturi suportate în principal de SUA. În compensarea acestora, SUA ar beneficia de avantaje semnificative în domeniul securității, politic, economic, militar și mai ales în menținerea unui echilibru favorabil de putere atât la nivel global, cât și regional, în detrimentul altor mari puteri și, de asemenea, favorizează SUA în deținerea unui rol de lider în configurarea instituțiilor, organizațiilor, sistemului sau seturilor de reguli la nivel global într-o manieră determinată și hotărâtă în domeniul finanțelor și comerțului internațional. Unii critici ai ordinii internaționale liberale susțin că este în primul rând o construcție pentru a servi interesele Statelor Unite și pentru a promova proeminența sau hegemonia mondială a SUA. (Ib., pp. 1-9).

Apărarea și promovarea libertății, democrației și drepturilor omului. Acestea reprezintă valori universale pentru ordinea liberală și au contribuit la semnalarea punctelor slabe ale formelor de guvernare autoritare și iliberale, într-un mod dezaprobat și la rezistența la consecințele acestora în anumite state. Această misiune a SUA este în concordanță cu valorile politice fundamentale occidentale, dar este și rezultat al unei teorii conform căreia, în statele în care există o democrație funcțională, acțiunile guvernelor sunt rezultatul voinței populațiilor lor și, în consecință, sunt reduse riscurile de declanșare a unor războaie de agresiune

împotriva altor state sau între ele. Această sarcină a SUA este considerată și o componentă *soft power* prin care sunt convinse sau se atrage sprijinul guvernelor pro-occidentale, precum și al organizațiilor, instituțiilor, persoanelor din alte state, să coopereze cu Statele Unite în corectarea, adaptarea și influențarea acțiunilor guvernelor autoritare și liberale, astfel încât acestea să nu aibă un comportament ostil față de interesele SUA.

Prevenirea apariției hegemonilor regionali în Eurasia. Acest rol a fost determinat de două elemente cheie: *primul – influența caracteristicilor geografice specifice Eurasiei:* dimensiunile și locația țărilor sau maselor terestre, locațiile resurselor de mare importanță, ale barierelor geografice și legăturilor cheie de transport, dar și ale populației și activităților economice asupra relațiilor internaționale ar duce la apariția unui hegemon regional în Eurasia, care ar deține suficientă putere pentru a reprezenta o amenințare pentru interesele vitale ale SUA; *al doilea:* se consideră că *Eurasia nu este capabilă să se autoregleze într-un mod de încredere, sigur, previzibil* în ceea ce privește prevenirea apariției hegemonilor regionali, ceea ce evidențiază faptul că nu se poate conta pe acțiunile statelor din Eurasia pentru prevenirea apariției unui hegemon regional. Aceasta presupune că este necesar sprijin de la alte state, ce nu aparțin Eurasiei, pentru a putea elimina cu certitudine această opțiune. (O'Rourke, 2023, p. 1). Prevenirea apariției unui hegemon regional în Eurasia este descrisă uneori în termeni care să inducă ideea de necesitate sau ca un act asociat cu menținerea păcii și securitatea prin cooperare, respectiv menținerea unui echilibru de putere, a unei diviziuni a puterii în Eurasia sau împiedicarea unei mari puteri să domine mai multe regiuni cheie din Eurasia ori prevenirea apariției mai multor hegemoni, fiecare pentru o anumită regiune ce aparține Eurasiei.

Analizând situațiile în care forțele armate americane au desfășurat acțiuni militare, potențial ostile, în afara granițelor și care pot fi asociate cu misiunea de a preveni apariția unor hegemoni regionali în Eurasia, se pot identifica următoarele tipuri de acțiuni:

a). *participarea SUA în Al Doilea Război Mondial, Războiul din Coreea și Războiul din Vietnam.* Având în vedere că obiectivul de prevenire a apariției unor hegemoni regionali nu a fost formulat în mod explicit până la Al Doilea Război Mondial, participarea SUA la Primul Război Mondial poate fi apreciată în retrospectivă ca o acțiune anterioară a SUA care se circumscrie acestui obiectiv; implicarea SUA în Războiul din Vietnam a fost justificată de prevederile așa-numitei teorii a dominoului, care a susținut că o posibilă victorie a Vietnamului de Nord – sprijinit de China și Uniunea Sovietică, condus de un regim comunist, asupra Vietnamului de Sud – sprijinit de SUA, ar putea fi urmată de alte țări din regiune, ca la jocul de domino, ajungând astfel sub control comunist. SUA încercau să împiedice răspândirea comunismului în țările fragile din Asia, care, recent, deveniseră independente.

Conflictul s-a încheiat cu înfrângerea Vietnamului de Sud și unificarea țării sub conducere comunistă. Opoziția teoriei dominoului au contestat validitatea acesteia și au susținut că este falsă, întrucât victoria Vietnamului de Nord nu a fost urmată de alte țări din regiune. Adepții teoriei susțin că teoria e validă, deoarece sprijinul american îndelungat a oferit altor țări din regiune timp și spațiu pentru a-și dezvolta instituțiile politice și economiile pentru a descuraja și rezista mișcărilor comuniste. Sprijinul SUA și al aliaților săi pentru Ucraina în războiul cu Rusia poate avea ca obiectiv, printre altele, și prevenirea apariției unui hegemon regional;

b). *înființarea de alianțe și parteneriate de securitate* în toate zonele geografice pentru a atrage sprijin în zonă, în vederea descurajării și contracarării încercărilor de a obține statutul de hegemon regional de o mare putere: Alianța NATO – pentru a preveni Uniunea Sovietică (acum Rusia) în Europa; alianțe cu state din Asia de Est și Pacific pentru a preveni China sau Uniunea Sovietică (acum Rusia) în Asia de Est; parteneriate de securitate cu state din regiunea Golfului Persic – pentru a preveni Iranul sau Uniunea Sovietică (acum Rusia) în regiunea Golfului Persic;

c). *acțiuni complexe, politice, diplomatice, economice și de altă natură* – Planul Marshall și programe de asistență externă – pentru a descuraja și contracara acțiunile similare ale Uniunii Sovietice în timpul Războiului Rece. Pentru îndeplinirea acestui rol, SUA au colaborat sau susținut regimuri nedemocratice care, din considerente proprii, tratează China, Rusia sau Iranul ca adversari. Așadar, uneori, acest obiectiv a fost în contradicție cu obiectivul privind apărarea și promovarea libertății, democrației și drepturilor omului. Se poate considera că relațiile SUA cu state autoritare și liberale facilitează tacit o reemergență a formelor de guvernare autoritare și liberale. (Congressional Research Service, 2021, pp. 1-9).

Acțiunile Chinei – membru BRICS – pentru a crea o situație globală puternic multipolară și a evolua ca hegemon regional și ca superputere

Competiția strategică, instabilitatea la scară largă și evenimentele recurente bruște și surprinzătoare definesc mediul nostru de securitate mai amplu. China reprezintă singurul rival care și-a stabilit un obiectiv, dar dispune și de mijloacele economice, diplomatice, militare și putere tehnologică pentru remodelarea ordinii internaționale. (Theohary, 2023, p. 2).

Cea mai cuprinzătoare provocare, care solicită o analiză atentă sau o abordare multilaterală pentru securitatea SUA, este comportamentul coercitiv al Chinei referitor la probabilitatea folosirii sau întrebuintării forței și intensificarea efortului, pentru a reconfigura regiunea Indo-Pacifică și sistemul internațional în vederea favorizării implementării intereselor și priorităților sale. Pentru a îndeplini acest obiectiv, Republica Populară Chineză (RPC) acționează pentru a submina alianțele

și parteneriatele de securitate ale SUA în regiunea Indo-Pacifcă, constrânge statele vecine și le amenință interesele prin exercitarea forței și descurajare, bazându-se pe capacitățile în dezvoltare, influența economică și capabilitățile militare convenționale și nucleare. Acțiunile de intimidare din ce în ce mai deschise și agresive față de Taiwan devin destabilizatoare pentru securitatea din regiune, amenințând pacea și stabilitatea în strâmtoarea Taiwan. Toate aceste acțiuni sunt parte ale unui plan amplu al Chinei de a destabiliza și a impune voința în MCE, MCS și strâmtoarea Taiwan. În ultima perioadă, RPC și-a dezvoltat și modernizat toate categoriile de forțe ale armatei, capabilitățile de ducere a războiului în toate mediile, în special tehnologiile emergente care au influență asupra stabilității strategice, urmărind reducerea decalajelor sau avantajelor SUA în aceste domenii sau chiar depășirea acestora. Ritmul de dezvoltare și modernizare a capabilităților militare ale Chinei constituie o provocare în sine.

RPC a făcut progrese remarcabile în dezvoltarea forțelor sale convenționale, dar și în cele ale forțelor dedicate desfășurării acțiunilor militare de război cibernetice, electronice, informaționale, spațiale și apărare spațială, precum și în integrarea acestor capabilități. China încearcă să contracareze capacitatea forțelor întrunite ale SUA de proiecție a forței și de apărare a intereselor sale vitale sau ale aliaților într-o situație de criză sau conflict. RPC extinde, de asemenea, zona de desfășurare a forțelor sale militare și a infrastructurii necesare, pentru proiectarea forței în regiune sau în altă zonă. În paralel, RPC accelerează modernizarea și extinderea capacităților sale nucleare. (U.S. Department of Defense, 2022, p. 4). În documentele NATO se menționează că ambițiile și politicile coercitive asumate ale RPC contestă interesele, securitatea și valorile NATO.

RPC – o amenințare de ritm – folosește o gamă largă de instrumente politice, economice și militare pentru a-și amplifica reprezentarea și proiectarea puterii la nivel global, rămânând în același timp opacă în ceea ce privește strategia, intențiile și acumularea sau mărirea treptată a forțelor armate. Principalele acțiuni care contribuie la realizarea obiectivelor RPC sunt reprezentate de operațiile hibride și cibernetice și sunt susținute de o retorică coercitivă și o amplă dezinformare care urmăresc diminuarea securității SUA și aliaților săi. De asemenea, RPC face eforturi pentru dominarea și influențarea sectoarelor tehnologice și industriale cheie, infrastructura critică și materialele strategice, precum și lanțurile de aprovizionare, în special în domeniul militar și al tehnologiilor emergente. Profită de avantajul economic pentru a crea și menține subordonare politică și economică strategică și pentru un mediu favorabil îndeplinirii obiectivelor sale pe termen lung. Se străduiește să submineze puterea și autoritatea ordinii internaționale bazată pe reguli, în special în domeniile spațiale, cibernetice și maritime.

O caracteristică a acțiunilor Chinei este lipsa de transparență care se manifestă și în ceea ce privește politicile, planurile și capacitățile sale de arme nucleare, extinderea și diversificarea arsenalului nuclear, lansarea acestora din toate mediile, realizarea triadei nucleare, respectiv sporirea numărului sistemelor de livrare sofisticate tehnologic și a focoselor. Nu se angajează în acordurile privind controlul armelor nucleare, producția de plutoniu pentru programe militare sau reducerea riscurilor. Amplificarea parteneriatului strategic dintre RPC și Rusia și încercările lor concertate de a submina ordinea internațională existentă, bazată pe reguli, sunt în contradicție cu interesele și valorile SUA, ale aliaților săi și ale NATO. (NATO, 2023, pp. 2-5).

Tensiunile din MCS au devenit o provocare presantă pentru SUA în ultimii ani. MCS reprezintă o zonă cu trafic intens, este subiectul unor dispute de suveranitate între Brunei, RPC, Malaezia, Filipine, Taiwan și Vietnam. Disputele teritoriale în MCS se referă la locațiile grupurilor insulare: Insulele Paracel – sunt revendicate de China și Vietnam, au fost anexate de China, din 1974, de la Vietnamul de Sud; Insulele Spratly – sunt revendicate în întregime de China, Taiwan și Vietnam și în parte de Filipine, Malaezia și Brunei și sunt ocupate în parte de toate aceste țări, cu excepția Brunei; și Grindul Scarborough – este revendicat de China, Taiwan și Filipine și controlat din 2012 de China. Regiunile respective conțin resurse subterane semnificative, inclusiv de coral. Japonia are dispute cu China și Taiwan în MCE asupra insulelor Senkaku, care sunt revendicate de China, Taiwan și Japonia, dar sunt administrate de Japonia. Disputele teritoriale maritime din MCS și MCE nu sunt de dată recentă, ci s-au produs în ultimii ani, începând cu 2001, și au dus periodic la tensiuni diplomatice, precum și la confruntări și incidente pe mare, care au implicat nave de pescuit, nave de explorare a petrolului și platforme petroliere, nave de pază de coastă, nave militare și aeronave militare. Acestea reprezintă încercări de revendicare prin folosirea forței, intimidare sau constrângere, dar SUA au cerut ca litigiile să fie soluționate fără constrângere și pe baza dreptului internațional, respectând libertatea de navigație și de zbor sau alte utilizări legale ale mării.

Statele Unite și China au o dispută de lungă durată privind dreptul militarilor străini de a opera în apele din apropierea Chinei, inclusiv în MCS. Diferendul a avut ca rezultat incidente navale și aeriene între navele și aeronavele chineze și cele americane în apele și, respectiv, spațiul aerian internațional. Din 2013, dezacordul dintre SUA și China privind libertatea mărilor pentru navele și aeronavele militare a fost accentuat de acțiunile Chinei de a construi grupul de insule artificiale Spratly, pe care au fost dislocate echipamente militare. Construirea grupului de insule artificiale poate fi interpretată ca o etapă intermediară a unui plan de a domina MCS și, în final, China să devină un hegemon regional care să reglementeze situația

din regiune pentru ceilalți actori regionali. (O'Rourke, 2023, pp. 1-10, 16-20, 51-59; Kan, 2014, pp. 1, 23).

Pentru a consolida dominația în MCS, China a revendicat, de asemenea, grindul Scarborough și a proclamat o Zonă Recunoscută de Apărare Aeriană pentru regiuni din MCS. Detalii sunt prezentate în *Figura 1*.

Figura 1: Disputele teritoriale maritime în care este implicată China. (O'Rourke, 2023, p. 52).

Acțiunile Federației Ruse – membru BRICS – pentru a crea o situație globală puternic multipolară și a evolua ca hegemon regional și ca superputere

Federația Rusă, prin acțiunile sale iresponsabile, a subminat pacea în regiunea euroatlantică și securitatea globală, a încălcat Dreptul internațional, Carta Națiunilor Unite și angajamentele și principiile OSCE, normele și principiile care au construit un mediu european de securitate stabil și predictibil. Rusia – putere majoră cu capacități moderne și diverse – reprezintă pentru NATO cea mai semnificativă și directă amenințare pentru securitatea aliaților, a păcii și stabilității în zona euroatlantică. Aceasta a declanșat un război ilegal, nejustificat și neprovocat de agresiune împotriva Ucrainei. NATO nu va recunoaște niciodată anexările abuzive și ilegale ale Rusiei, inclusiv Crimeea. Războiul Rusiei a avut un impact profund asupra ordinii internaționale și a stabilității globale, a fost probabil un moment de cotitură,

întrucât a confirmat îngrijorările latente cu privire la o Rusia agresivă și revanșardă. (NATO, 2023, pp. 1-3). Rusia încearcă să folosească forța pentru a impune schimbări de frontieră și pentru a reimpune o sferă imperială de influență. Rusia și-a dezvoltat forțele militare pentru acțiuni militare specifice tuturor formelor de luptă și în toate mediile, a modernizat forțele sale nucleare, inclusiv stocurile de arme cu rază mare de acțiune, și-a diversificat mijloacele de luptă bazate pe tehnologiile emergente perturbatoare, pentru folosirea muniției nucleare și convenționale, și-a intensificat activitățile militare în Europa de Nord, în special prin desfășurarea de rachete în Kaliningrad, și-a amplificat prezența militară în regiunile Mărilor Baltice, Negre și Mediteraneene și menține capacități militare semnificative în regiunea arctică.

Mediul de securitate regional și global, ordinea internațională sunt afectate de atitudinea tot mai agresivă și provocatoare a Rusiei, asociată cu încălcarea dreptului internațional, alimentarea tensiunilor și instabilității în toate regiunile, de preocuparea pentru dezvoltarea capacităților militare și activitățile destabilizatoare, inclusiv în apropierea granițelor NATO și de desfășurarea de forțe și mijloace în Belarus. (Bowen, 2023, pp. 16, 21, 23). Rusia are forțe staționate în Georgia și Moldova fără consimțământul acestora și a militarizat acele regiuni. Toate politicile și acțiunile sale ostile sunt parte a unei posturi de intimidare strategică. Rusia prezintă riscuri serioase, permanente în următoarele domenii cheie: nuclear, rachete de croazieră cu bătaie mare, operații cibernetice și informaționale, contracarări spațiale, arme chimice și biologice, confruntările submarinelor și ale campaniilor din zona gri extinsă îndreptate în special împotriva democrațiilor. (U.S. Department of Defense, 2022, p. 5).

În ultima perioadă, au devenit caracteristice acțiunile hibride, ostile – interferență în procesele democratice, ingerințe în alegerile americane și europene în 2016, constrângere politică și economică, campanii de dezinformare și manipulare la scară largă, activități cibernetice care provoacă prejudicii grave, activități ilegale și perturbatoare ale serviciilor de informații și politică externă revizionistă – împotriva aliaților și partenerilor NATO, toate acestea au fost combinate cu criza energetică agravată intenționat de Rusia. Rusia – o amenințare acută – face eforturi pentru a submina ordinea internațională actuală, bazată pe reguli, valorile și interesele NATO și ale aliaților și partenerilor săi, aprofundând și diversificând parteneriatul strategic cu RPC, Coreea de Nord și Iran. Politicile sale privind energia și materiile prime fac parte din această strategie. Deteriorarea mediului internațional de securitate este amplificată și de încălcările și implementarea selectivă a obligațiilor și a angajamentelor referitoare la controlul armamentelor, dezarmare și implementarea arhitecturii de non-proliferație. (NATO, 2023, pp. 1-5).

Rusia și RPC au desfășurat capabilități de contracarare-spațială care pot neutraliza Sistemul de Poziționare Globală al SUA și alte capabilități dispuse în spațiu care susțin puterea militară și activitățile civile zilnice. De asemenea, ar putea folosi o gamă largă de instrumente în încercarea de a împiedica pregătirea și răspunsul militar al SUA și al aliaților săi într-un conflict. Rusia speculează oportunitățile și riscurile oferite de tehnologiile emergente și perturbatoare pentru alterarea echilibrului strategic global și regional, a naturii conflictului, precum și pentru accelerarea cursei înarmărilor, acutizarea competiției strategice, obținerea de avantaje din comerțul cu armament – aspecte evidențiate în contextul războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. De asemenea, le utilizează în acțiuni hibride, pentru a destabiliza, a crește ambiguitatea, a complica procesul de luare a deciziilor și a încetini coordonarea unor răspunsuri eficiente, vizând instituții politice, infrastructura critică, societățile în ansamblu, sistemele democratice, economiile și securitatea cetățenilor, pentru a contracara ceea ce Moscova consideră a fi superioritatea militară convențională a SUA și NATO. (Bowen, 2023, pp. 6, 22; NATO, 2023, p. 11). Reînnoirea competiției pentru statutul de superputere a dus, printre altele, la intensificarea accentului pe aspectele privind armele nucleare și descurajarea nucleară, toate acestea cu referire la China și/sau Rusia. (Dibb, 2016, pp. 5, 12-14).

Rusia, după invazia în Ucraina, atunci când mijloacele convenționale nu au fost suficiente pentru îndeplinirea obiectivelor militare, a amenințat de mai multe ori cu întrebuițarea armelor nucleare – folosindu-le ca un scut – pentru a intimida Ucraina, NATO și organizațiile internaționale. În acest context, agresiunea convențională are potențialul de a escalada întrebuițarea armelor nucleare la orice scară. Rusia rămâne rivalul SUA, cu cele mai capabile și diversificate forțe nucleare. Rusia este un stat, militarizat structural, cu o povară militară colosală, cu o economie neperformantă, necompetitivă, prin acțiunile sale estompează liniile dintre economie și securitatea națională și se bazează pe descurajarea nucleară în proiectarea intereselor sale. (Rosefielde, 2004, p. 3).

Invazia neprovocată a Ucrainei de către Rusia semnalizează clar apariția unei Rusii mai militariste, care încearcă să răstoarne sistemul de securitate din Europa după Războiul Rece și să conteste ordinea internațională generală, bazată pe reguli. De asemenea, urmărește să-și extindă controlul asupra unor regiuni din fostul imperiu sovietic, ce aparțin acum unor state independente, pentru a revendica ceea ce ea consideră o poziția corectă pe arena mondială. Rusia invocă multipolaritatea ca justificare pentru acest război. Din perspectiva Rusiei, *Occidentul Colectiv* are o atitudine de hegemon unic al lumii, fără niciun drept, în consecință, războiul e justificat, deoarece conflictul e catalogat ca unul între Rusia și Occident, un argument

susținut acum de mai multe state decât la începutul războiului. Rusia și China – care au un parteneriat bilateral „*no-limit*” – încearcă să prezente o viziune alternativă a lumii față de cea oferită de *Occidentul Colectiv*, atrăgând cât mai multe țări alături de eforturile lor de a schimba echilibrul global de putere. (Mc Carthy, 2023, pp. 1, 6).

BRICS – parteneriatul care promovează interesele Sudului Global pentru progres reciproc accelerat, dezvoltare durabilă și multilateralism incluziv

BRICS dorește să devină un bloc economico-financiar și geopolitic unic și își propune să genereze o amplă mișcare de revizuire a ordinii economico-financiare globale și a ordinii internaționale, în general. Această ordine poate fi doar rezultatul unei confruntări cu *Occidentul Colectiv*, învingerea acestuia și răsturnarea sistemului politic global înființat prin *Acordul de la Bretton Woods*, din 1944, și *Acordul de la San Francisco*, din 1945, privind Carta Națiunilor Unite. Dar, pentru a contesta *Occidentul Colectiv*, trebuie să devină o alianță cu mai multe dimensiuni: politică, militară și economico-financiară. (Felea, 2023, pp. 1-2, 14-17). Obținerea consensului pentru acest obiectiv este foarte dificilă, deoarece nu dispune încă de mecanisme și structuri clar definite, nu există un consens politic, ideologic sau privind moneda, comerțul sau ambițiile politice, care să unească aceste națiuni. China și India – rivali politici vechi – de exemplu, cad rareori de acord în chestiuni cruciale, iar criteriile de extindere a Organizației sunt un astfel de exemplu. (Matovic, 2023, pp. 12-14). Majoritatea membrilor, inclusiv cei 5 din cele 6 state nou admise la Johannesburg în 2023, nu sunt defavorabili cooperării cu Occidentul, iar unii dintre ei nu văd nici motive pentru care să denunțe ordinea democratic-liberală. (Felea, 2023, pp. 14-17).

BRICS, în ultimele decenii, a fost un factor semnificativ al dezvoltării globale, comerțului și investițiilor și acționează, în concepția lor, pentru o ordine mondială mai incluzivă – care oferă acces egal la oportunități și resurse – mai dreaptă și mai echitabilă. BRIC este conștientă de faptul că sistemele financiare și de plată globale sunt utilizate din ce în ce mai mult ca instrumente de contestare geopolitică. Noile realități economice, politice, sociale și tehnologice – în opinia BRICS – impun o reformă fundamentală a instituțiilor de guvernare globală, astfel încât acestea să fie mai reprezentative, să reflecte actuala situație economică globală și mai capabile să răspundă la provocările cu care se confruntă umanitatea. (Ramaphosa, 2023, pp. 1-2). Progresul lor colectiv schimbă echilibrul global de putere centrat pe regiunea NATO și forțează modificări structurale majore ale arhitecturii de securitate globale și regionale. (Walsh, 2013, p. 2).

BRICS militează pentru un sistem global multipolar, care să constituie o alternativă viabilă pentru țările din Asia, Africa și America Latină în fața actualului sistem, centrat pe *Occidentul Colectiv*. Deja sunt indici că una sau mai multe dintre puterile emergente, membre BRICS, să respingă *statu-quo* și, în consecință, prin acțiunile lor, să amenințe pacea și stabilitatea internațională. BRICS urmărește realizarea unor schimbări în structurile de conducere ale ONU și ale instituțiilor financiare internaționale pentru a corespunde actualei situații din economia mondială.

În ultima perioadă, se pune tot mai acut întrebarea: sistemul politic global se va schimba ca rezultat al unui conflict sau se va institui prin negocieri?

CONCLUZII

O superputere – în acest caz SUA – acționează pentru a-și conserva statutul, menținerea și amplificarea influenței la scară globală, promovarea propriilor interese și ale aliaților săi, cunoașterea în detaliu a adversarilor și a potențialului acestora de a deveni o amenințare pentru perturbarea echilibrului de putere existent și pentru limitarea sau interzicerea posibilităților adversarilor de a ajunge într-o astfel de poziție pe termen scurt sau lung. Marile puteri – China și Rusia –, care contestă actuala ordine internațională, au un comportament mult mai agresiv și coercitiv decât este permis, dictatorial și beligerant, iresponsabil, utilizează forța, acțiuni hibride și tactici de zonă gri, pentru a obține revendicări, a destabiliza și a crește ambiguitatea, își amplifică și diversifică capacitățile militare, în special cu capacități ce folosesc tehnologiile emergente perturbatoare și încalcă normele internaționale și tratatele în vigoare.

SUA acționează pentru: a evita crearea oricărei situații care să genereze zone neacoperite în conducerea globală sau regională sau în implementarea regulilor și normelor actualei ordini internaționale; a preîntâmpina o situație globală bipolară, ca pe timpul Războiului Rece, sau o situație multipolară, ca înainte de cele două războaie mondiale și pentru apariția oricărui hegemon regional. Descurajarea joacă un rol important și pentru prevenirea unor potențiale agresiuni în anumite regiuni, în special, prin exagerarea amplorii, ambiguității și materializării potențialului răspuns, perceput, din partea actualului lider mondial, SUA, pentru eventualii agresori. China – o putere regională – reprezintă cea mai puternică, multidimensională și deschisă provocare pentru rolul SUA de lider mondial și dispune de capacitățile militare, politice și economice pentru a deveni o superputere.

Competiția strategică globală intensificată între SUA, China și Federația Rusă și alianțele din care fac parte are consecințe asupra ordinii internaționale, asupra aspectelor privind apărarea, armele nucleare, descurajarea nucleară și controlul

armelor nucleare, capacitățile pentru susținerea așa-numitului război convențional de mare finalitate, sofisticat tehnologic, dezvoltarea și implementarea noilor sisteme de arme, a capacităților de mobilizare pentru a susține un conflict la scară largă, de durată extinsă, și asupra capacităților pentru combaterea așa-numitelor tactici de război hibrid și zonă gri. Tehnologiile emergente și operațiile multi-mediu au schimbat trăsăturile conflictului modern.

Disputele teritoriale ale Chinei și Rusiei – puteri pretendente la statutul de superputere – cu state din regiunile limitrofe s-au intensificat în ultima decadă, acestea fiind adesea însoțite de incidente terestre, aeriene sau navale, precum și de tensiuni politice, diplomatice și economice. Revendicările Chinei și Rusiei nu afectează doar interesele statelor vecine implicate în dispută, ci afectează și interesele strategice, economice, politice și militare ale SUA, ca lider global, și ale aliaților săi. Acestea pot folosi regiunile revendicate ca bază de proiectare a forței și intereselor lor. Marile puteri caută în mod constant să câștige avantaj față de rivalii lor. Obținerea și menținerea hegemoniei globale este un proces dificil, cu excepția situației în care o mare putere deține superioritate nucleară relevantă față de rivalii săi.

Acțiunile coercitive și asertive ale Rusiei și Chinei din ultima perioadă în regiunile din vecinătate, rivalitatea sistemică accentuată, nivelurile ridicate ale competiției deschise politice, ideologice și militare ale acestora cu SUA și aliații săi, precum și parteneriatul strategic anunțat al Rusiei cu China, Coreea de Nord și Iran sunt în dezacord cu ordinea internațională actuală, condusă de SUA, reprezentând aspecte ce favorizează apariția de noi centre de putere, stare de fapt caracteristică existenței unei situații globale multipolare.

Din 1494, procesul de tranziție de la un sistem politic global – instituții și aranjamente pentru gestionarea problemelor și relațiilor globale – la altul, respectiv, trecerea într-un nou ciclu sistemic complet, în lumea modernă – ultimii 500 de ani – s-a realizat printr-un război global sau război hegemonic.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bowen, A.S. (2023). *Russia's War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*, September 14, pp. 6, 16, 21-23, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47068>, accesat la 5 august 2023.
2. Congressional Research Service (16 mai 2023). *Great Power Competition: Implications for Defense-Issues for Congress*, pp. 38, 39, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R43838>, accesat la 5 august 2023.
3. Congressional Research Service (19 ianuarie 2021). *U.S. Role in the World: Background and Issues for Congress*, pp. summary, 1-4, 9-14, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44891/69>, accesat la 5 august 2023.

4. Dobb, P. (2016). „Why Russia is a threat to the international order?”, în *Strategy*, The Australian Strategic Policy Institute, iunie, pp. 5, 12-14, https://s3-ap-southeast-2.amazonaws.com/ad-aspi/import/Russia.pdf?plMhBAfOi_aHd1.6Y_Jx3ZGEq547f3yB, accesat la 5 august 2023.
5. Dolven, B. (2017). Congressional Research Service, *South China Sea Disputes: Background and U.S. Policy*, 23 februarie, p. 1, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10607/4>, accesat la 5 august 2023.
6. Dolven, B. (2023). Congressional Research Service. *Defense Primer: Geography, Strategy, and U.S. Force Design*, 23 martie, p. 1, <https://sg.fas.org/crs/natsec/IF10485.pdf>, accesat la 5 august 2023.
7. Federal Foreign Office (iunie 2023). *National Security Strategy, Integrated Security for Germany, Robust. Resilient. Sustainable*, pp. 2, 4, 5, 12, 13, 19,20, 23, Berlin, <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>, accesat la 5 august 2023.
8. Felea, C. (2023). *BRICS, între ambițiile Rusiei și Chinei și subtila opoziție împotriva încercărilor de ideologizare a cooperării și a extinderii organizației*, 2023, pp. 1-2, 14-17, <https://www.contributors.ro/brics-intre-ambitiile-rusiei-si-chinei-si-subtila-opozitie-impotriva-incercarilor-de-ideologizare-a-cooperarii-si-a-extinderii-organizatiei/>, accesat la 5 august 2023.
9. Götz, E., Merlen, C.-R. (2019). *Russia and the question of world order*, *European Politics and Society*, 20:2, 133-153, DOI: 10.1080/23745118.2018.1545181, pp. 134-138, <https://doi.org/10.1080/23745118.2018.1545181>, accesat la 5 august 2023.
10. Holbraad, C. (1971). *Super powers and world order*, Canberra: Australian National University Press, p. xi, <https://openresearch-repository.anu.edu.au/bitstream/1885/114752/2/b14261844.pdf>, accesat la 5 august 2023.
11. Kan, S.A. (2014). Congressional Research Service, *Maritime Territorial Disputes in East Asia: Issues for Congress*, 14 mai, pp. 1, 23, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42930>, accesat la 5 august 2023.
12. Matovic, D. (2023). *Ce este BRICS, de fapt?*, pp. 12-14, <https://tavex.ro/ce-este-brics-de-fapt/>, accesat la 5 august 2023.
13. Mc Carthy, S. (2023). CNN, *China and Russia criticize Israel as divisions with the West sharpen*, October 17, pp. 1, 6, <https://edition.cnn.com/2023/10/16/china/china-bri-forum-xi-jinping-putin-russia-intl-hnk/index.html>, accesat la 19 octombrie 2023.
14. Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*, New York, pp. 40, 166, <https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/5526008/course/section/6018533/MEARSHEIMER%20J.%20%282001%29.%20The%20Tragedy%20of%20Great%20Power%20Politics%20-%20Cap%202.pdf>, accesat la 5 august 2023.
15. NATO (29 iunie 2022). *NATO 2022 Strategic Concept*, pp. 1-8, Madrid, <https://www.mae.ro/node/59117>, accesat la 5 august 2023.
16. NATO (2023). *Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023*, pp. 1-5, 11, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm, accesat la 5 august 2023.
17. O'Rourke, R. (2023). Congressional Research Service, *U.S.-China Strategic Competition in South and East China Seas: Background and Issues for Congress*, 5 iunie, pp. 1-10, 16-20, 51-59, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42784/143>, accesat la 5 august 2023.

18. Ramaphosa, C. (2023). *Address on the occasion of the XV BRICS Summit*, 23 August, pp. 1-2, <https://brics2023.gov.za/2023/08/23/address-by-president-cyril-ramaphosa-on-the-occasion-of-the-xv-brics-summit-open-plenary-wednesday-23-august-2023-sandton-international-convention-center/>, accesat la 5 august 2023.
19. Repucci, S. *Freedom in the World 2020, The Annual Survey of Political Rights & Civil Liberties*, p. 2, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-08/FIW2020_book_JUMBO_PDF.pdf, accesat la 5 august 2023.
20. Rosefielde, S. (2004). *Russia in the 21st Century: The Prodigal Superpower*, Cambridge University Press, p. 3, <https://assets.cambridge.org/97805218/36784/sample/9780521836784ws.pdf>, accesat la 5 august 2023.
21. Theohary, C.A. (2023). Congressional Research Service, *What Is “Political Warfare”?*, 9 ianuarie, p. 2, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11127>, accesat la 5 august 2023.
22. U.S. Department of Defense, *National Defense Strategy of United State of America*, 27 octombrie, 2022, pp. 1-5, 12, 20, <https://apps.dtic.mil/sti/trecms/pdf/AD1183539.pdf>, accesat la 5 august 2023.
23. Walsh, M.E. (2013). FAS, *Reflecting On NATO Security In The Context Of A Rising China*, p. 2, URL: <https://fas.org/publication/reflecting-on-nato-security-in-the-context-of-a-rising-china/>, accesat la 5 august 2023.
24. Work, B. (2015). CNAS Defense Forum, *Speech*, Washington, D.C., 14 decembrie, p. 3, <https://www.defense.gov/News/Speeches/Speech/Article/634214/cnas-defense-forum/>, accesat la 5 august 2023.